

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Natuurontwikkeling Dannemeer, Groningen

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

25 september 2008 / rapportnummer 2142-30

1. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Dienst Landelijk Gebied Groningen (DLG) heeft het voornemen om in het gebied Dannemeer 616 hectare landbouwgebied her in te richten en te ontwikkelen tot natuur. Het Dannemeer is de laatste schakel in het Strategisch groenproject Midden-Groningen. Het betreft een van de grootste en meest ambitieuze natuurontwikkelingsprojecten van dit moment.

Om de grootschalige natuurontwikkeling mogelijk te maken, wordt het bestemmingsplan van de gemeente Slochteren gewijzigd en is een ontgrondingvergunning nodig van de provincie Groningen. Voor de besluitvorming over de bestemmingsplanwijziging en de ontgrondingvergunning wordt de milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure¹ doorlopen. Het gaat in dit geval om een m.e.r. waarbij de procedures voor plan-m.e.r. en besluit-m.e.r. worden gecombineerd. Provincie Groningen treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- een zodanige beschrijving van de hoofd- en nevendoelelstelling dat zij gebruikt kunnen worden bij zowel de afbakening als het doelbereik van de alternatieven of varianten;
- een onderbouwing van de ontwikkeling en inperking van de alternatieven of varianten;
- een beschrijving van de negatieve gevolgen maar vooral ook de kansen en positieve gevolgen voor natuur, landschap en recreatie.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie. Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in de startnotitie voldoende aan de orde komen.

2. ACHTERGROND, DOELSTELLING, BELEIDSKADER EN BESLUITVORMING

2.1 Achtergrond en doelstelling

Met de omvorming van landbouwgebied naar natuurgebied, beoogt DLG ontwikkeling van een groot klei-oermeoras, met veel rietland, water en enkele natuurgraslanden. Daarnaast zijn enkele nevendoelelstellingen voor natuur en recreatie geformuleerd. Beschrijf in het MER in hoeverre ruimtelijke kwaliteit een (neven)doelstelling is.²

¹ Voor technische informatie over de m.e.r.-procedure, de rol van de Commissie, samenstelling van de werkgroep en een overzicht van de door initiatiefnemer aangeleverde stukken wordt verwezen naar Bijlage 1. In Bijlage 2 is een overzicht van de zienswijzen opgenomen.

² In de startnotitie wordt in hoofdstuk 5.1 beschreven dat voor het bepalen van de doelrealisatie wordt gekeken naar doelen voor natuur en ruimtelijke kwaliteit, dit in tegenstelling tot de beschreven doelstellingen in hoofdstuk 2 die ingaan op natuur en recreatie doeleinden.

Beschrijf de doelen concreet en zodanig dat ze in twee stadia in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij het toetsen van de alternatieven op doelbereik.

Beschrijf in het MER in welk geval de doelstellingen worden behaald en het plan geslaagd is (minimum areaal van het begeleid-natuurlijke systeem kleioermoeras, ecologische en landschappelijke kenmerken, aard en omvang van recreatie, sturingsmogelijkheden, realisatie binnen bepaalde tijd e.d.).

2.2 Randvoorwaarden en beleidskader

Randvoorwaarden

De Startnotitie beschrijft vier randvoorwaarden voor de natuurontwikkeling. Ga in het MER in op de onderlinge samenhang en mogelijke tegenstrijdigheden. Bijvoorbeeld de randvoorwaarden behoud openheid, behoud slotenpatroon en behoud van archeologische en aardkundige waarden kunnen interfereren met de natuurontwikkelingsdoelstelling en grootschalige vergraving. Beschrijf in het MER of en zo ja, hoe deze randvoorwaarden vorm gegeven kunnen worden binnen de hoofd- en nevendoelelstelling.

Beleidskader

Ook uit het vigerende beleid en de wet- en regelgeving komen ambities en randvoorwaarden voort. De startnotitie geeft een opsomming van relevante beleidsnota's en wetten, beschrijf deze in het MER. Geef daarbij kort voor elk van deze beleidsstukken de status alsmede de randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) die eruit voortvloeien voor het initiatief.

Besteed in ieder geval aandacht aan het gegeven dat het Dannemeer onderdeel is van de ecologische hoofdstructuur³ en (deels) binnen het zoekgebied valt van een robuuste verbindingzone⁴. Daarnaast ligt het Beschermd Natuurmonument⁵ 'Oeverlanden Schildmeer' in de nabije omgeving. In het gebied komen soorten voor die worden beschermd door de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld broedvogels. Bepaal eventuele randvoorwaarden en benodigde vergunningen of ontheffingen voor het initiatief die volgen vanuit vigerende wetgeving en beleid op gebied van natuur.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit moet in het MER beschreven worden voor zover deze gevolgen heeft voor het milieu. Beschrijf in het MER ook de activiteiten voor ontgronding. Ga hierbij in op:

- de methode en het materieel dat wordt ingezet;
- de diepte en omvang van de ontgronding binnen het plangebied;

³ Ecologische Hoofdstructuur met als kader de Nota Ruimte en de uitwerking hiervan 'Spelregels EHS'.

⁴ Zoals weergegeven op de kaart 'Zoekgebied Nieuwe EHS, onderdeel robuuste verbindingen', Meerjarenprogramma Vitaal Platteland (2006).

⁵ Beschermd natuurmonumenten vallen onder de Natuurbeschermingswet 1998.

- de voorzieningen (zoals opslagdepots) met ligging en omvang die nodig zijn.

Het realiseren van de natuurdoelen kent een langdurig ontwikkelingstraject en (het sturen van) de richting van de vegetatieontwikkeling is per definitie onzeker⁶. Beschrijf in het MER de onzekerheden en bandbreedte van de ontwikkeling na inrichting en geef aan hoe in deze ontwikkeling gestuurd wordt. In de startnotitie wordt aangegeven dat monitoring zal plaatsvinden. Geef aan hoe deze zal plaatsvinden. Het vastleggen van de nul-situatie, alsmede de autonome ontwikkeling, dient daarbij als vertrekpunt.

Werk in het MER minimaal het voorkeursalternatief, het meest milieuvriendelijk alternatief (mma) en de referentiesituatie uit.

3.2 Alternatieven of varianten

De natuurontwikkeling in het Dannemeer vindt op relatief grote schaal plaats, in Nederland zijn maar weinig soortgelijke projecten. De inrichting van het gebied brengt dan ook een aanzienlijke ontwerpogave met zich mee.

De Landinrichtingscommissie heeft een 'Inrichtingsplan natuur Dannemeer' vastgesteld, waarin de inrichtingsmaatregelen zijn uitgewerkt. Een tweede alternatief of variant, wordt bepaald aan de hand van een optimalisatie van de inrichting met aanpassingen om milieugevolgen te minimaliseren. De Commissie geeft in overweging om andere alternatieven en varianten te onderzoeken. Bijvoorbeeld een ontwerp dat vooral is gericht op de kansen voor het creëren van het nieuwe landschap en in mindere mate de bestaande (rest)waarden benadrukt en als uitgangspunt heeft. Ook de ontgravingen kunnen op vele wijzen worden vormgegeven. Een ontwerpstudie naar alternatieve patronen kan mogelijk tot verschillende ruimtelijke alternatieven leiden met onderscheidende sturingsmogelijkheden, ruimtelijke en recreatieve waarden. Overige aandachtspunten bij een nadere uitwerking, staan beschreven in de volgende paragraaf (het mma).

Geef in het MER aan op welke manier de ontwikkelde en ingeperkte alternatieven of varianten op de hoofd- en nevendoelestellingen en randvoorwaarden kunnen worden toegesneden.

3.3 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)

De Commissie adviseert om bij de ontwikkeling en inperking van alternatieven te bepalen wat voor alternatief als meest milieuvriendelijk alternatief ontwikkeld kan worden. Elementen die daarbij een rol kunnen spelen zijn:

- het inbouwen van zekere robuustheid en duurzaamheid in het ontwerp waardoor de kans op corrigerende (beheers)ingrepen in de toekomst minimaal is;
- het zo weinig mogelijk opdelen in verschillende natuurdoelen van het gebied;
- een uitgekiend landschapsarchitectonisch ontwerp, mede gericht op de belevingswaarde;

⁶ Zoals beschreven in de Startnotitie op pagina 20.

- een optimale route en doorstroomprofiel van het water door het gebied. Dit in relatie tot de mogelijke veranderingen en gradiënten in voedselrijkdom en beoogde natuurdoeltypen;
- een optimale inpassing van (natuurgerichte) recreatie;
- maatregelen voor vermindering van barrièrewerking van wegen die door het gebied lopen.

3.4 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

4. MILIEUGEVOLGEN

4.1 Algemeen

De startnotitie geeft een goede aanzet voor de te hanteren beoordelingscriteria voor het bepalen van de milieugevolgen, werk deze conform de startnotitie uit. Te verwachten is dat er ten aanzien van het milieu, ten opzichte van de huidige situatie, een aanzienlijke milieuwinst behaald zal worden. Maak naast de negatieve gevolgen ook vooral die positieve gevolgen inzichtelijk.

Beschrijf in het MER, ook in relatie tot de gevraagde informatie in paragraaf 2.1, hoe de onzekerheden van de (vegetatie)ontwikkeling na inrichting zijn beoordeeld bij het bepalen van de milieugevolgen. Ga bij de bepaling van milieugevolgen in op gevolgen tijdens de aanleg, de ontwikkelingsperiode na inrichting en de situatie bij realisatie van het streefbeeld.

4.2 Bodem en water

Beschrijf de gevolgen voor de bodem en water aan de hand van de in de startnotitie genoemde beoordelingscriteria. De beschrijving hiervan is van belang om tot een goed begrip van het (eco-)hydrologische systeem te komen.

Bodem

Beschrijf in het MER de huidige bodemopbouw en hoogteligging. Geef aan op welke manier de toekomstige bodemdaling is berekend en in hoeverre hierbij rekening is gehouden met gaswinning. Geef ook aan in hoeverre rekening is gehouden met vernatting door bodemafgraving.

Ga voor de ontgrondingen in op de kwantiteit en kwaliteit van de bovenlaag, het omgaan met aanwezige stoffen als mest, (residuen) van landbouwbestrijdingsmiddelen en mogelijke verontreinigingen en de eventuele gevolgen voor de natuurontwikkeling.

Water

Ga, naast de in de startnotitie genoemde beoordelingscriteria, in op de voorgenomen peilveranderingen in het gebied in relatie tot het doelbereik. Geef inzicht in de minimale en maximale peilveranderingen binnen de gestelde randvoorwaarden, zowel op korte als op lange termijn. Ga vervolgens in op de effecten van de fluctuaties op (het kunnen sturen van) de natuurdoeltypen.

Voor de genoemde beoordelingscriteria 'kwaliteit van het grondwater' en 'kwantiteit van het oppervlaktewater' is de inlaat van gebiedsvreemd water van belang. Ga in op de mogelijke risico's van het inlaten van gebiedsvreemd water in relatie tot de beoogde natuurdoelen.

4.3 Natuur

Beschrijf de huidige natuurwaarden die in het gebied voorkomen, waaronder aanwezige soorten, eerst in algemene en kenmerkende zin. Ga daarnaast in op de aanwezige beschermde natuurwaarden zoals genoemd in paragraaf 2.2 en zoals weergegeven in de in de startnotitie beschreven beoordelingscriteria.

Beschrijf naast de negatieve effecten op kenmerkende waarden en soorten van het gebied vooral ook de kansen en positieve effecten van de natuurontwikkeling. Ga uitgebreid in op het klei-oermoeras. Beschrijf de te verwachten vegetaties en soorten. Geef aan welk intern en extern beheer wel en niet gewenst is. Ga in op de verrassingen en onzekerheden die het ontwikkelen van deze systemen nu eenmaal in zich bergen.

Beschrijf de effecten niet alleen voor aanleg en beoogde eindfase, maar ook voor de relatief lange ontwikkelingsfase. Geef aan wat de doelsoorten en de gevolgen zijn van het voornemen voor de verbindingszone tussen Kolham en Tetjehorn.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Beschrijf de huidige waarden en de gevolgen voor landschap en cultuurhistorie, waaronder archeologie aan de hand van de in de startnotitie gegeven beoordelingscriteria. Ga ook kort in op het cultuurhistorisch referentiekader waarbinnen het natuurdoeltype 'klei-oermoeras' past.

Besteed bij 'verandering van landschapsbeleving', naast de beschreven waarden openheid en doorsnijding, aandacht aan de visuele en recreatieve waarde van het landschap. Ga bij het bepalen van de gevolgen voor cultuurhistorie ook in op het kenmerkende karakter, de samenhang, zeldzaamheid en gaafheid van patronen, lijnen en elementen.

Uit het gesprek met initiatiefnemer en bevoegd gezag is gebleken dat er op dit moment archeologisch (bureau)onderzoek wordt uitgevoerd. Wanneer uit bureauonderzoek blijkt dat er mogelijk archeologische vindplaatsen aanwezig zijn dan dient door veldonderzoek te worden vastgesteld of dit inderdaad zo is. Uit het MER moet blijken wat de omvang en begrenzing van eventuele archeologische vindplaatsen is en of deze behoudenswaardig zijn.⁷

⁷ Hiertoe dienen voor het MER de onderzoeksstappen 'bureauonderzoek', 'inventariserend veldonderzoek karterende fase' en 'inventariserend veldonderzoek waarderende fase' te worden doorlopen, voor zover de resultaten van de voorafgaande onderzoeksstap hier aanleiding toe geven.

4.5 Overig

Werk de aspecten 'hinder omwonenden', 'externe veiligheid', 'infrastructuur' en 'landbouw' conform de in de startnotitie genoemde beoordelingscriteria uit. Houd hierbij zowel rekening met de gevolgen tijdens de aanleg als met de gevolgen na realisatie.

5. **OVERIGE ASPECTEN**

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Dienst Landelijk Gebied Groningen

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen (coördinerend)

Besluit: wijziging bestemmingsplan en ontgrondingvergunning

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C16.1, C9.0

Activiteit: landbouwgebied herinrichten en ontwikkelen tot natuurgebied

Betrokken documenten:

- Startnotitie MER Natuurontwikkeling Dannemeer, Arcadis, 9 juli 2008;
- rapport Inrichtingsmaatregelen natuurontwikkeling Dannemeer, W. Haan, Saxion Hogeschool IJsselland, 28 juni 2005.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de inspraakreacties is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in het Dagblad van het Noorden van 2 augustus 2008

aanvraag richtlijnenadvies: 25 juli 2008

ter inzage legging startnotitie: 4 augustus t/m 15 september 2008

richtlijnenadvies: 25 september 2008

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

drs. T. Bakker (werkgroepsecretaris)

ir. D.A. Boogert

ir. G. van Ee

drs. S.R.J. Jansen

dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

BIJLAGE 2: Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten, Amersfoort
2. LTO Noord, vestiging Drachten

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Natuurontwikkeling Dannemeer, Groningen

Dienst Landelijk Gebied Groningen (DLG) heeft het voornemen om in het gebied Dannemeer 616 hectare landbouwgebied her in te richten en te ontwikkelen tot natuur. Het Dannemeer is de laatste schakel in het Strategische groenproject Midden-Groningen. Om de grootschalige natuurontwikkeling mogelijk te maken, wordt het bestemmingsplan van de gemeente Slochteren gewijzigd en is een ontgrondingvergunning nodig van de provincie Groningen. Voor de besluitvorming over de bestemmingsplanwijziging en de ontgrondingvergunning wordt de milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure doorlopen.

ISBN: 978-90-421-2510-0

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

